

BEWAAR HET PAND

Uitgave tot bevordering van de handhaving der oude Gereformeerde beginselen
verschijnt eens in de veertien dagen

KOMMISSIE VAN REDACTIE

Ds. G. Blom, Meerkerk; Ds. H.C. van der Ent, Elburg;
Ds. A. van Heteren, Werkendam; Ds. L.W. van der
Meij, Alphen a/d Rijn; Ds. D. Slagboom, Doornspijk;
Ds. M.C. Tanis, Sliedrecht-Centrum; Ds. M. Vlietstra,
Zeist; Ds. P. van Zonneveld, 's-Gravenhage-Scheve-
ningen; A. Beukers, Alphen a/d Rijn

REDAKTIE:

Ds. G. Blom, Prinses Marijkeweg 13,
4231 BP Meerkerk. Telef. 01837 - 1357

ADMINISTRATIE:

A. Beukers, Toussaintplein 20, 2406 XL Alphen a/d
Rijn, tel. 01720 - 74202, postrek. 70.43.50, t.n.v. de
administrateur van „Bewaar het Pand” te Alphen
a/d Rijn.
Abonnementsprijs f 10.- per jaar. Abonnementsprijs
voor de Verenigde Staten en Canada 5 dollar per jaar.
Advertenties f 0,25 per mm. Bij kontrakt korting.

MEDITATIE

Het manna, dat verborgen is

**"Die overwint, Ik zal hem geven te eten van
het manna, dat verborgen is".**

Openb. 2:16

Die overwint. De dag van de overwinning nadert
voor wie leerde luisteren naar hetgeen de Geest
tot de gemeenten zegt. Voor degene, die door
boetvaardigheid met de zonde leerde breken en ze
toch nog niet te boven is.

Voor degene, die als vrucht van de wedergeboorte
de wereld leerde verzaken, zijn oude natuur do-
den, om in een nieuw, godzalig leven te wan-
delen. Voor wie de Heere Jezus Christus mag aan-
doen, Zijn kruis op zich nemen en Hem navolgen.
Voor wie, in de smeltkroes geworpen, leerde bid-
den:

"Niet mijn wil, maar Uw wil geschiede"! Voor
wie, door de Geest strijdend, de toevlucht leerde
nemen tot het bloed en de dood, het lijden en de
gehoorzaamheid van de Heere Jezus Christus.

Voor hen, het zijn al Gods strijdende kinderen,
nadert de dag der overwinning, met alle heer-
lijkheid, daaraan verbonden.

En die heerlijkheid laat de Heere Zijn vaak zo
vermoeide strijders in Zijn beloften toeschitteren.
Hoor maar, hoe de Geest tot de gemeenten zegt:
"Ik zal hen geven te eten van de boom des levens,
die in het midden van het paradijs Gods is".

"Zij zullen van de tweede dood niet beschadigd
worden".

"Ik zal hun de morgenster geven".

"Zij zullen bekleed worden met witte klederen en
Ik zal hun naam geenszins uitdoen uit het boek
des levens en Ik zal hun naam belijden voor Mijn
Vader en voor Zijn engelen".

"Ik zal hen maken tot pilaren in de tempel Mijn
Gods en zij zullen niet meer daaruit gaan; en Ik
zal op hen schrijven de naam Mijns Gods en de
naam der stad Mijns Gods, namelijk van het
nieuwe Jeruzalem, dat uit de hemel van Mijn God
afdaalt, en ook Mijn nieuwe naam".

"Ik zal hun geven met Mij te zitten in Mijn troon,
gelijk als Ik overwonnen heb, en ben gezeten met
Mijn Vader in Zijn troon" (Openb. 2 en 3).

Door al deze beloften wil de verheerlijkte
Christus Zijn soms uitgeputte lijdens- en strijders
weer nieuwe moed en kracht geven, opdat zij de
goede strijd des geloofs zouden voortzetten tot het
einde: de dag der overwinning!

Zo ook door de belofte van onze tekst: "Ik zal
hem geven te eten van het manna, dat verborgen
is"!

De Heere gaf aan Zijn volk in de woestijn manna
te eten. Man-na; dat wil zeggen: "wat is dit toch"?
Ja, wat was manna? De Heere Zelf noemt het in
Exodus 16: brood, uit de hemel geregend. De
dichter van psalm 78 noemt het "hemels koren",
"brood der Machtigen".

Van dat manna gaf de Heere opdracht aan Aäron:
"neem een kruik, en doe een gomer vol manna
daarin; en zet die voor het Aangezicht des Heeren
tot bewaring van uw geslachten". En Aäron deed
alzo.

En in Hebreë 9 lezen we: "Achter het tweede

voorhangsel was de tabernakel, genaamd het hei-
lige der heiligen, hebbende een gouden wie-
rookvat en de ark des verbonds, alom met goud
overdekt; in dewelke was de gouden kruik, daar
het Manna in was, en de staf van Aäron die geb-
loed had, en de tafelen des verbonds".

En nu is het heiligdom, dat met handen gemaakt
is, een tegenbeeld van het ware (Hebr. 9:24). De
dienst van Mozes en Aäron was schaduwachtig.
De ware Bedienaar van het heiligdom is de
Hogepriester Christus (Hebr. 8:2).

Hij heeft ons het ware Brood uit de hemel ge-
bracht. Hij is het Brood uit de hemel (Joh.
6:32,33). Hij, de Zoon van God, uit de hemel ge-
daald, is het levende manna, Hij heeft, als de ware
Hogepriester, de gouden kruik van Zijn gek-
ruisigde, maar opgewekte en verheerlijkte men-
sheid, met dit gegeven hemelbrood gevuld, bin-
nengebracht in het hemels heiligdom. Christus is
het verborgen Manna: de Gave des Vaders; de
Zoon; God, te prijzen boven allen tot in eeu-
wigheid!

**"Die overwint, Ik zal hem geven te eten van het
manna, dat verborgen is".** Heerlijke belofte voor
de kerk in het strijdperk. De Heere zal aan de
overwinnaar een spijsje geven, waarvan de wereld
niet weet, en die nu door geen oog noch oor valt
waar te nemen, omdat zij iets verborgens is,
geestelijk, wonderlijk. Zij bestaat in de gunst
Gods, die meer sterkt dan de uitgezochtste spijs-
zen.

En die gunst heeft de Heere het heerlijkst betoond
in de overgave van Zijn eniggeboren, geliefde
Zoon in de vloekdood des kruises. En daarom:
wie door een levend geloof aan Christus ver-
bonden is, wordt deze onuitsprekelijke gunst Gods
deelachtig. Christus is het Manna, en Hij geeft het
Manna. Door Zijn Heilige Geest deelt Hij Zichzelf
mee aan Gods gunstgenoten, en zo doet Hij hen
delen in de gunst van Zijn Vader. Onze kant-
tekenaars zeggen het zo: "Hier wordt beloofd de
nadere gemeenschap met Christus, en genieting
van alle geestelijke weldaden, ook van de heer-
lijkheid, die Hij ons heeft verworven....alzo het de
Vader behaagd heeft dat in Hem al de volheid wo-
nen zou en wij in Hem volmaakt zijn; Col. 1:19 en
2:9,10".

Het Manna, dat verborgen is! Van dit hemelse
Brood kunnen wij alleen waarlijk leven. Hier in
beginsel en eens eeuwig volmaakt.

Zalig, die naar dit Brood leerde hongeren, Wie
van dit Brood waarlijk smaak kreeg. Geef mij
Jezus, of ik sterf; buiten Jezus is geen leven! Het
Manna, dat verborgen is.

Nu nog verborgen, wat betreft de volle heer-
lijkheid en zaligheid van de gave van de liefde des
Vaders.

Straks, na de strijd, zal de gouden kruik in het
hemels heiligdom tenvolle opengaan en alle schat-
ten uitstorten.

Dan zullen Sions kinderen verzadigd worden met
dat hemels koren, met het brood der Machtigen:
God uit God, Licht uit Licht. God-is Liefde. God
alles in allen!

Wat buigt gij u neder, o mijn ziel, en wat zijt ge
onrustig in mij? Hoop op God! Zie op Zijn
Christus!

Eet met de mond des geloofs van dit Brood des le-
vens! De verzadiging komt!

Ds. M. Vlietstra.

Van de administratie

Aan giften mochten we ontvangen f 93,50, waarvan f 20.-
voor de school in Duindas, terwijl we 3 nieuwe abonnees
konden inboeken. Voor beiden hartelijk bedankt.

Adm. Bewaar het Pand: A. Beukers, Toussaintplein 20,
2406 XL Alphen a.d. Rijn, tel. 01720-74202, giro 704350.

Br. Joh. van der Lee is heengegaan

Op 19 november 1990 is onze br. Van der Lee de
eeuwige rust ingegaan. Hij mocht de leeftijd van
90 jaar bereiken. Heel veel jaren heeft hij de ge-
meente Alphen aan den Rijn in het ambt van ou-
derling mogen dienen. Hij heeft aan de wieg van
ons blad gestaan.

Hij heeft vele jaren met medewerking van br.
Beukers voor de administratie gezorgd. Hij deed
dat met veel liefde.

De begrafenis zal D.V. te Alphen aan den Rijn
plaatsvinden op de dag waarop dit blad verschijnt,
dus 22 november 1990.

Het is de bedoeling dat in het volgende nummer
wat breder aandacht wordt geschonken aan het le-
ven van deze oude vriend en broeder, die we zelf
bijna veertig jaren hebben gekend. Hij zag uit
naar de rust die er over blijft voor het volk van
God. Hij heeft nu zijn wens verkregen. Zalig zijn
de doden die in de Heere sterven.

B.

5 december

Dat is een bekende datum. Wat is er nu weer aan
de hand? zal menigeen denken. "Vol verwachting
klopt ons hart". Neen, het is geen rarigheid of na-
righeid. Gelukkig niet. Het is waarheid!

Want op die datum is onze eindredakteur Ds. G.
Blom 40 jaar predikant en ook veertig jaar aan
Meerkerk verbonden.

Dat is een heel lange tijd. Ik zou zo gauw geen
dominee weten die zijn gehele leven in dezelfde
gemeente heeft gestaan. En dat is echt niet ge-
beurd omdat hij nooit weggekund heeft. Want in
de loop der jaren zijn er heel wat beroepen op
hem uitgebracht.

Doch nooit heeft hij vrijmoedigheid gevonden om
er gehoor aan te geven. Vandaar dat hij veertig
jaren trouw de gemeente Meerkerk heeft gediend.
Hij is deze zomer 85 jaar oud geworden. En nog
steeds actief!

We hebben ook toen al enkele woorden ter ge-
dachtenis aan hem gewijd. Hij heeft in zijn leven
heel veel werk mogen verzetten. De omgeving
waar hij woont en werkt, weet daarvan mee te
praten.

Hij is ook, zo lang als ons blad bestaat, al ein-
dredakteur geweest. We hebben in zijn plaats nog
steeds geen betere kunnen vinden. Hij heeft dit
met kennis van zaken gedaan. We zijn naast de
Heere, hem daar zeer dankbaar voor. We fe-

liciteren hem ook hartelijk met dit jubileum. Gezien zijn leeftijd is hij een "laatbloeiër". Maar toch een "bloeiër". Hij heeft een goede reuk mogen verspreiden. Hij is, wat al meer is opgemerkt, een zeer bescheiden man. Hij zou het liefst deze dag geruisloos voorbij willen laten gaan. Doch dat is moeilijk. Dat kan eigenlijk niet. Niet om een mens te verheffen, maar om de daden des Heeren te gedenken. En dat is een geboden zaak. "Vergeet geen van Zijne weldaden, vergeet ze niet, want het is God, Die ze u bewees".

Daarom zal op die "bekende datum" er toch wat gedaan worden. Wat (?) weet ik zelf nog niet. Doch "dat" het gebeuren zal, daar kunnen we niet omheen. Het is de bedoeling, dat hij op die avond in zijn kerk een gedachteniswoord spreken zal. De dienst vangt dan aan om 19.00 uur.

Een ieder die daarbij tegenwoordig zou willen zijn, is hartelijk welkom. Gelijktijdig krijgt u dan gelegenheid om hem te feliciteren. We verwachten er velen. Niet om de mens te prijzen, maar om de Heere te prijzen, Die mensen gebruiken wil in Zijn dienst. Een ieder met zijn eigen gaven.

God geve ons een goede avond. En het zij onze oude vriend en broeder gegeven, nog het een en ander te mogen doen. Het is al laat avond in zijn leven. God bestrale hem in deze donkere tijd, rijk met het licht van Zijn genade.

Dan zal dát uitstralen. En daar gaat het tenslotte toch om. Paulus moest getuigen: "Door de genade Gods ben ik, die ik ben". Dit zij ook de betuiging van onze vriend en van ons allen. Nogmaals: Hartelijk gefeliciteerd, met allen die je lief zijn.

Ik weet dit te doen mede namens alle medewerkers van Bewaar het Pand en ook namens de lezers van ons, door velen zeer gewaardeerd, blad.

Als alle bezoekers een nieuwe abonnee meebrengen, dan is dat voor hem al een groot geschenk. Een geschenk dat ons allen verblijdt. Je weet, hoe hoog het ook gewaardeerd wordt, het kost maar weinig. Eigenlijk niets, dan alleen de portokosten.

Wie zelf al lezer is, make het daarom ook een ander. Namens allen

Ds. H.C. v.d. Ent.

Avondmaal en belijdenis

2.

Wanneer het gaat over de Catechismus, dan komen vanzelf de drie stukken aan de orde nl. ellende, verlossing en dankbaarheid. En dat is te begrijpen, want zij karakteriseren het leven in de enige troost. Een troost die het leven raakt, maar ook het sterven. Een troost, waardoor men zalig leeft en zalig sterft.

Nu is het opvallend, dat we in het doopformulier dezelfde drie stukken aantreffen. Ten eerste, dat wij met onze kinderen in zonde ontvangen en geboren zijn en daarom kinderen des toorns zijn. Ten tweede betuigt en verzegelt ons de doop de afwassing der zonden door Jezus Christus. In de derde plaats is er de vermaning en verplichting tot een nieuwe gehoorzaamheid. Nu wordt er in het avondmaalsformulier ook verwezen naar de drie stukken.

En wanneer in ons leerboek ingegaan wordt op de vraag: "voor wie is het avondmaal ingesteld, dan komen we weer de drie stukken tegen. Zo blijkt er een grote eenheid te bestaan in de opvatting van de leer en in de liturgische prediking der kerk. Werd daar maar meer aan gedacht, dan zou menige prediking anders zijn. Meer overeenkomstig de belijdenis van de kerken. Het is immers geen toeval, dat de drie stukken in de catechismus, in het doop- en in het avondmaalsformulier aan de orde worden gesteld. Men onderstreept erin, wat waarachtig, schriftuurlijk geloofsleven is. Terecht is opgemerkt: "door ze én in de catechismus én in beide formulieren aan de orde te stellen wordt onderstreept, dat men geen christen kan zijn zonder weet te hebben van en praktisch de waarheid van deze stukken te onderschrijven". Nu dient ook goed onthouden te worden, dat de drie stukken het hele leven raken. Het is niet zo, dat men op een

bepaald moment een stuk kan afschrijven, of dat men van een stuk genoeg weet.

Zo is het niet. Dit is tegen de Schrift en daarom tegen het belijden van de kerk. Bij elke avondmaalsbediening wordt gewezen op de drie stukken. Hoe het avondmaalsformulier erover spreekt, moet en mag onze aandacht niet ontgaan.

We lezen: "opdat wij nu tot onze troost des Heeren avondmaal mogen houden is ons voor alle dingen van node: eerstelijk dat wij ons tevoren recht beproeven". Opvallend dat dit er staat: tot onze troost. Het woord troost is bekend. Wat kan troost niet doen. Wat kan troost niet betekenen. Wie wil troosten probeert door woorden of daden smart of droefheid van de ander te lenigen.

Men kan zelf ook sterk behoefte hebben aan troost. Er naar uitzien, er naar verlangen. Nu weten we uit de Schrift Wie de grote Trooster is. De Heere kan en wil troosten in elke weg, en onder alle omstandigheden. Wie nu het geestelijk leven kent, heeft ook behoefte aan troost. De Goddelijke troost blijft onmisbaar. Het hele leven door. Bemoedigd worden, versterkt worden, de dagelijkse vernieuwing van het leven te kennen, is het geestelijk leven eigen. Men kan er niet buiten. De zelfkennis gaat door. De zondekennis vermindert niet. De zonde van bedrijf en nalatigheid treffen het hart. Nu kan het avondmaal bijzonder spreken van de heiligheid des Heeren. Men heeft het dan zo moeilijk. De heiligheid des Heeren kan doen beven. De eigen onheiligheid kan zo diep aangrijpen. En in de stormnacht komt de boze en zegt: "jij, onheilige, hoort niet aan het avondmaal. Daar is voor jou geen plaats. Ga je toch naar de tafel, dan eet en drink jij je een oordeel". Wat kan er geluisterd worden, naar deze stem en dat is schadelijk voor het geestelijk leven. Het niet aangaan strekt niet tot eer van de Heere. Men komt er door in donker.

Maar hoe krijgt men nu troost en moed? Door in het gebed tot de Heere te gaan en acht te geven op wat in het formulier staat. Tot troost kan en mag het avondmaal gehouden worden. Dat is het wonder Gods in Christus. Het is het wonder van 's Heeren onveranderlijk verbond. De Heere troost. Hij troost het hart dat schreiend tot Hem vlucht. Hij troost ook door het leven bij de sacramenten. Op de vraag wat zijn sacramenten, wordt een duidelijk, onderwijzend antwoord gegeven: het zijn heilige zichtbare waartekenen en zegelen van God ingezet, opdat Hij ons door het gebruik daarvan de belofte van het evangelie des te beter te verstaan geve en verzegele; namelijk dat Hij ons vanwege het enige slachtoffer van Christus, aan het kruis volbracht, vergeving der zonden en het eeuwige leven uit genade schenkt". Catechismus antw. 66.

Maar nu zou opgemerkt kunnen worden: de zin luidt toch: "opdat wij nu tot onze troost des Heeren avondmaal mogen houden is ons voor alle dingen van node: eerstelijk dat we ons tevoren recht beproeven". Zeker dat staat er. Echter moet er goed gelezen worden wat er staat en hoe het er staat. Dit wordt ons duidelijk wanneer we denken aan de tekst, waaraan het woord zelfbeproeving is ontleend. In 1 Corinthhe 11:28 lezen we: "maar de mens beproeve zichzelf en ete also van het brood en drinke van de drinkbeker".

*Wordt vervolgd
ds. M.C. Tanis.*

Nederlandse Geloofsbelijdenis

15.

Gods Voorzienigheid

In Artikel 13 wordt gesproken van Gods Voorzienigheid: "Van de Voorzienigheid Gods en de regering aller dingen". Het zou vreemd zijn, als onze belijdenis daaraan voorbij zou gaan. Ursinus, één van de opstellers van de Heidelbergse Catechismus, schrijft in het Schatboek, de bekende verklaring van dit leerboek: "...daar is nauwelijks een deel van de hemelse leer, dat zo naastig en dikwijls ingeprent wordt, als de leer van de Voorzienigheid Gods". We zullen begrijpen, dat met dit "ingeprent" bedoeld wordt: in Gods Woord. Veel bladzijden uit de Heilige Schrift getuigen immers van dit wonderlijke handelen Gods, Zijn Voorzienigheid.

Van jongs aan hebben we op de catechisatie of onder de prediking gehoord, dat het woord voorzienigheid als zodanig niet in de Bijbel te vinden is. Eveneens werd verteld, dat er wel een aanwijzing is in Genesis 22, als Abraham tot Isaïc zegt: "God zal Zich-Zelf een lam ten brandoffer voorzien, mijn zoon". De zaak, waarom het gaat wordt echter door héél de Bijbel heen gevonden. Allereerst kunnen we denken aan bepaalde woorden en uitdrukkingen, die bepaalde facetten van Gods Voorzienigheid weergeven. Zo vinden we in Psalm 33 het zien des Heeren: "De Heere schouwt uit de hemel en ziet alle menskeninderen" (13) en "Ziet, des Heeren oog is over degenen, die Hem vrezen..". In Psalm 147 wordt Gods Voorzienigheid uitgebreid bezongen: "Die de hemelen met wolken bedekt. Die de aarde regen bereidt. Die het gras op de bergen doet uitspruiten. Die het vee zijn voeder geeft, aan de jongen raven, als zij roepen" (8 en 9). In andere Psalmen lezen we van het regeren van God (Psalm 93) of van het bewaren door God (Psalm 121).

Dán: Gods Voorzienigheid wordt ons levend uitgebeeld in de geschiedenissen van de Bijbelheiligen. We behoeven maar herinnerd te worden aan het leven van Jozef, van David, van Jona. Telkens komen de wondere wegen van Gods leiding uit.

Tenslotte: ook in het Nieuwe Testament wordt Gods Voorzienigheid geopenbaard. De Heere Jezus Zelf spreekt in de bergrede van Gods zorg voor de Zijnen en het vertrouwen daarop. We kennen wel de eenvoudige beelden in Mattheus 6, die zo sprekend zijn. In de brieven van de Apostelen wordt ook tot fundering en troost van de kerk des Heeren getuigd van Gods Voorzienigheid. Eén voorbeeld moge ons genoeg zijn: Efeze 1:11 "Die alle dingen werkt naar de raad van Zijn wil".

Gods Woord geeft zo wel reden om Gods Voorzienigheid te belijden. Het geeft ook bijzonder aan dat het in het belijden niet om een afstandelijke zaak gaat, maar een die midden in de praktijk van het leven des geloofs staat!

Niets zonder Zijn ordinantie

De belijdenis van Gods Voorzienigheid begint met de aansluiting aan die van het werk van Gods schepping: "Wij geloven dat die goede God, nadat Hij alle dingen geschapen had deze niet heeft laten varen noch aan het geval of de fortuin heeft overgelaten, maar ze naar Zijn heilige wil also stiert en regeert, dat in deze wereld niets geschiedt zonder Gods ordinantie".

God heeft alles geschapen. Dat is niet het einde. Het betekent ook niet dat God in het geschapene een zekere kracht heeft gelegd, waardoor het gebeuren zich verder buiten Hem om voltrekt. Hij blijft in Zijn almacht alles onderhouden en regeren. Niet alleen het leven van alle schepselen, bijzonder van de mensen, maar ook heel het gebeuren in deze wereld. Velen zeggen het anders. Zij benadrukken óf de afstand tussen God en Zijn schepping - Epicurus c.q. de zgn. Deïsten - of laten God in Zijn schepping opgaan - de zgn. Pantheïsten. In het eerste geval zou God Zich niet meer met de schepping bemoeien. Alles verloopt volgens het toeval. In het tweede geval zijn God en de wereld één, is de verantwoordelijkheid weggenomen, het noodlot regeert mens en wereld.

Het gaat hier maar niet om een algemene bepaling, dat er een God is, Die Zich met alles bemoeit. Zelfs heidense filosofen hebben dat soms zo gesteld. Het is hier de belijdenis van het christelijk geloof, waardoor God erkent wordt, Die alles onderhoudt en regeert. Hij is zelfs in alle bewegingen van de schepselen. In de geloofsleer zijn we gewoon om van de "eerste oorzaak" te spreken in de voorzienige God. Alles is in Zijn Hand. Zijn wil kan zich geen schepsel noch roeren noch bewegen. Hij gaat elk schepsel te boven en doet alles naar Zijn soevereine wil.

Zo gebeurt alles "naar Zijn ordinantie". We hebben dan te denken aan: ordening, rangschikking. Reeds hier, bij het begin van artikel 13, spreekt het geloof. Dat wordt niet bewaard tot het einde waar de troost in Gods Voorzienigheid wordt uitgewerkt. Geen macht ter wereld regelt de dingen, geen toeval of noodlot bepaalt het gebeuren. God,

die goede God, Die hier door het geloof gezien en gekend wordt, heeft alles in Zijn Goddelijke Handen!

Geen auteur van de zonde

Als hier beleden wordt, dat niets geschiedt buiten Gods ordening, hoe is het dan met de zonde? Dé zonde kan dan toch niet buiten Gods Voorzienigheid staan. Hoe levensgroot is dan het gevaar, dat de schuld op God wordt gewenteld en Hij tot auteur van de zonde wordt gemaakt! Het is niet te ontkennen, dat sommigen zo in de praktijk leven. Schuldgeven is het eerste, wat we uit onszelf doen. Schuld nemen niet. Vaak wordt een overtreding op de omstandigheden afgewenteld. Eigenlijk is dat God de schuld geven, Die alles in Zijn Hand heeft.

Onze belijdenis heeft op deze zaak gerekend. Het is geen probleem van vandaag. Alle eeuwen door sinds onze val is de mens zo geweest. We horen het hier: "...hoewel nochtans God noch de auteur is, noch schuld heeft van de zonde, die er geschiedt. Want Zijn macht en goedheid is zo onbegrijpelijk, dat Hij zeer wel en rechtvaardiglijk, Zijn werk beschikt en doet, ook wanneer de duivelen en goddelozen onrechtvaardiglijk handelen".

We zullen ons moeten wachten voor goedkope zgn. oplossingen. Zo wordt wel eens gezegd, dat God de zonde wel toelaat maar niet wil. Calvijn noemt dit terecht een uitvlucht, die door Gods eigen Woord weersproken wordt. God laat niets toe buiten Zijn wil. Duidelijk zegt hier de belijdenis, dat God "zeer wel en rechtvaardiglijk Zijn werk beschikt en doet, ook wanneer de duivelen en goddelozen onrechtvaardiglijk handelen".

De mens zondigt en blijft daarvoor ten volle verantwoordelijk. God is niet de bewerker van het kwaad. De broeders van Jozef hebben in hun verdorvenheid de zonde tegen hun broeder gekozen en gedaan. Jozef zegt het tot hen, als vader Jacob gestorven is "Gij lieden wel, gij hebt kwaad tegen mij gedacht...". Niettemin was er in het doen van hen Gods raad. Het is niet buiten Zijn wil. Hij gebruikt het kwaad om Zijn wil ten uitvoer te brengen. Hij gebruikte in het gebeuren rond Jozef deze zonde tot hun heil.

We kunnen dit niet begrijpen. Zeker kunnen we niet van elke zonde zeggen, hoe en waartoe God deze precies gebruikt. Dan staan we voor het onbegrijpelijke handelen Gods.

Leerjongeren van Christus

Het is een tekenende uitdrukking, die in verband met de onbegrijpelijke wegen van Gods Voorzienigheid hier gebruikt wordt. Die wegen kunnen er op allerlei manier zijn. Er zijn aanvechtingen voor het geloof in het handelen van de voorzienige God. Gods Woord spreekt er op meer dan één plaats van en Gods kinderen weten er in hun leven van, zij het dat de één er meer mee in aanmerking komt dan de ander.

De openbaring van de zonde, die niet buiten Gods wil is, kan er één van zijn. Zien we het niet in onze tijd? Hoe kan het leven in het hart, als de zonde zich in steeds bruter vorm manifesteert: hoe kan God het gedogen? Het lijden in eigen leven of in het leven van anderen geeft er ook oorzaak toe. Tegenover zulke aanvechtingen passen geen schijnvrome woorden, als er nog woorden gezegd moeten worden. Zij komen nogal eens van hen, die noch het levend geloof noch de aanvechting kennen.

Hier wordt geen stoïcijnse gelatenheid gepredikt. Tussen de regels van onze belijdenis lees je de strijd. Het gaat hier over het "aanbidden met alle ootmoedigheid en eerbied" van de 'rechtvaardige oordelen Gods, die ons verborgen zijn'. Aanbidden betekent eigen kleinheid en nietigheid te kennen tegenover die God, Die rechtvaardig is en wijs in al Zijn wegen. Dat is geen vrucht van eigen akker. Daar is geen kind van God zomaar. Het is genade in het leven van de leerjongeren Christi! Zij krijgen onderwijs uit het Woord. Zij krijgen genade uit Hem, Die zo nameloos en onpeilbaar diep geleden heeft voor anderen, die niet anders in zichzelf zijn dan opstandelingen ook tegen al het doen van God in hun leven. Leerjongeren van Christus. Ieren de onbegrijpelijke wegen overgeven aan de Heere, ook als het doel van die wegen voor hen duister is.

Dan is er buigen onder Gods Woord. Naar dat Woord weten zij het, dat God die wegen doet gaan tot verheerlijking van Zijn Naam en tot heil van hun leven. Calvijn, die zelf ervan wist een leerjongen van Christus te zijn, schrijft het tegen het eind van de hoofdstukken in de Institutie over Gods Voorzienigheid: "want onze wijsheid moet niet anders zijn dan een met ootmoedige leenzaamheid omhelzen, en dan wel zonder één enkele uitzondering, van al wat in de Schriften geleerd wordt".

Troost

Troost is er in de rechte beleving van de belijdenis, dat God alle dingen in Zijn Hand heeft. Er wordt aan het eind van artikel 13 ruim aandacht aan gegeven. Hier is aansluiting aan het andere leerboek uit de tijd der reformatie, de Heidelbergse Catechismus. In Zondag 10 wordt de troost in de belijdenis van Gods Voorzienigheid ook rijk en onderwijzend uitgewerkt. Opvallend is het daarbij, dat de tekst van de Nederlandse Geloofsbelijdenis veronderstelt de vijandschap en vervolging om des geloofs wil. De woorden "houdende alle schepselen onder Zijn heerschappij" en "wetende, dat Hij de duivelen in de toom houdt en al onze vijanden" zullen daar ongetwijfeld op bedoelen. Niettemin geldt het voor al de moeilijke omstandigheden, die in het leven van de Zijnen worden gekend.

Er is een onuitsprekelijke troost, dat niets bij geval gebeurt "maar door de beschikking onzes goedertieren hemelsen Vaders, Die voor ons waakt met een vaderlijke zorg". Het gaat hier om de troost om Christus' wil. Het levend geloof mag om Zijnentwil God als Vader kennen. Dat is niet vanzelfsprekend, zoals velen er op een goedkope manier over spreken. Het is een onuitsprekelijk wonder voor een verloren zondaar in zichzelf, dat er in Christus een weg geopend is tot het Vaderhart Gods. Alleen de gerechtigheid van het bloed van de enige Borg en Middelaar doet daar door de toepassing van de Heilige Geest in delen. En dat onuitsprekelijk wonder is oorzaak van de onuitsprekelijke troost in de grootste tegenheden. Vergeet het niet hoe dit laatste gedeelte begint. "Deze lering geeft ons een onuitsprekelijke troost, als wij door haar geleerd worden...". Ook voor Gods kinderen geldt het dat ze er telkens door geleerd worden. Het is de weg waarlangs de troost gekend wordt voor eigen leven. Dan is er sterkte uit die onuitsprekelijk diepe bron van de goedertieren God en Vader. Dan wordt het geloof langs de weg van lijden en strijden geoefend in de kennis van die God. Dan maakt God Zijn Woord waar, dat degenen die God liefhebben alle dingen mede werken ten goede.

D. Slagboom.

Voor de jeugd

Nehemia 108

"In de inwijding nu van Jeruzalems muur zochten zij de Levieten uit al hunne plaatsen, dat zij hen te Jeruzalem brachten om de inwijding te doen met vreugde en met dankzeggingen en met gezang, cymbalen, luiten en harpen".

Neh. 12:27 v.v.

Beste jongelui!

We hebben de vorige keer geschreven over de geslachtslijsten in betrekking tot de "Heilige stad" Jeruzalem. Jullie zullen bemerken dat het woord de "Heilige stad" tussen aanhalingstekens geplaatst is. Dat gebeurt natuurlijk niet zonder reden. Dit is gebeurd omdat in dit verband de stad Jeruzalem zo genoemd is. Zie Neh. 11:1.

Jeruzalem werd zo genoemd omdat de "Heilige God" daar Zijn woonplaats had. Daar stond van ouds de tempel, het symbool van Gods genaderijke tegenwoordigheid.

In verband met die "heilige stad" zijn de geslachtsregisters van grote betekenis. Niet voor toen alleen, maar ook voor nu.

Want het oude Jeruzalem heeft zijn glans als "Gods stad" verloren. Doch een ieder weet dat Jeruzalem het beeld is van de kerk. We zingen daarom niet voor niets:

"De heiligheid is voor Uw huis, o HEER".

Eeuw uit, eeuw in, tot sieraad en tot eer".

Als we aan "Uw huis" denken, dan zullen er wel niet zo velen zijn die aan de oude tempel denken die eenwen te Jeruzalem gestaan heeft. We denken dan veel eer aan de kerk, waarin we ons bevinden. Dat is nu "Gods huis". Dat is geen schuur. Het is ook geen verenigingsgebouw. Het is het "huis van God". God wil daar nu nog wonen, in 1990, door middel van Zijn Woord. Want alles wat in de oude tempel tentoongesteld werd en wat daar te zien en te horen was, dat gebeurt nu nog in de kerk, waar Gods Woord recht gepredikt wordt. God is daar zelf aanwezig. Hij spreekt daar Zelf tot ons. Nu niet door middel van die oud testamentische symbolen, doch door middel van Zijn

Dat zijn de door God geroepen dienaars. "Gezanten van Christus wege". Zij bekleden een gewichtig ambt. Zij moeten het Woord des Heeren onverkort weergeven. Doorgeven! Dat vereist van de dienaar grote nauwgezetheid. Hij kan er maar niet wat van maken. Dit gebeurt wel veel. Doch dan is men ver van huis. Zelfs onder de mensen kan niemand het verdragen dat zijn woorden met een andere inhoud worden verder verteld, dat er in feite in zit. Als mensen al beledigd worden wanneer hun woorden verdraaid worden, hoe beledigd moet de Heere dan wel niet zijn, wanneer Zijn Woord niet zuiver wordt weergegeven?

Het vereist niet alleen nauwgezetheid van de dienaar van het woord, maar ook van de hoorder. Want wat tot hem komt is geen mensenwoord, maar het is Gods getuigenis, dat eeuwig zeker is en slechten wijsheid leert. Dat de grote nauwgezetheid en oplettendheid bij de hoorders niet altijd aanwezig is, zal het geweten van elke lezer wel bevestigend moeten beantwoorden. We kunnen in de kerk, en waar kun je beter zitten, dus nog heel wat zonden bedrijven, door eenvoudig niet nauwkeurig acht te geven, op datgene, wat ons van "Godswege" wordt meegedeeld. Daar datgene wat ons week in week uit wordt meegedeeld van betekenis is voor het welzijn van onze onsterfelijke ziel. Ik dacht, dat als men prijs stelt op het heil van zijn onsterfelijke ziel, het wel de moeite waard is, om er over na te denken. Daarom herhaal ik:

De heiligheid is voor Uw huis, o HEER,

Eeuw uit, eeuw in, tot sieraad en tot eer.

Eeuw uit, eeuw in. Eerst staat er "uit" en daarna "in". Dat wil zeggen: Er komt nooit een eind aan. Als de ene eeuw voorbij is, breekt de volgende aan. We gaan dan de ene eeuw uit en de andere in. Doch de heiligheid blijft dezelfde, omdat God eeuwig dezelfde is en blijft. Een Heilige God. We hebben dus in Zijn huis altijd met Hem te doen. Hij kan krachtens Zijn heiligheid de zonden niet verdragen. Geen enkele zonde. Ook zelfs de kleinste niet. Een enkel ogenblik van onoplettendheid stelt ons al schuldig voor Zijn heilig aangezicht.

Wanneer het nu gaat over de geslachtslijsten van het oude Jeruzalem, dan denk ik in het verlengde daarvan, aan de leden- en doopledenboeken van de kerk. Later zijn dat kaartsystemen geworden en tegenwoordig worden er door verschillende kerken al computers gebruikt waarin de leden zijn opgeslagen. Doch hoe men de zaken ook moderniseert, de idee blijft altijd dezelfde. De namen van de belijdende leden staan er in opgeschreven en ook de namen van de doopleden. Dat zijn in wezen ook geslachtslijsten. Wie ze inzien komt er hele geslachten in tegen. De kerk is een zaak die voortgezet wordt van ouders op kinderen. Het ene geslacht gaat en het andere komt. Doch de kerk blijft. Als het nu gaat over de namen van de belijdende leden, dan zouden dat allemaal ware gelovigen moeten zijn. Want als men belijdenis doet, dan moet dat een geloofsbelijdenis zijn. En dan wel een belijdenis van het ware zaligmakende geloof. Met minder is de Heere niet tevreden en met minder mag niemand zich tevreden stellen. Dat ideaal en werkelijkheid hier ver uit elkander liggen, zal voor een ieder wel een bekende zaak zijn. Wat van de belijdende leden geldt, geldt uiteindelijk ook voor de doopleden. Want dat zijn ook "leden". En als lidmaten der gemeente behoren zij gedoopt te wezen. En daarom worden zij ook gedoopt. En als gedoopte leden draagt men het merk- en veldteken van Koning Jezus. Zo zegt al-

thans onze belijdenis het. En zo is het ook. Men moet dan zijn leven als dooplid besteden in de dienst van de Koning der kerk. Dat is zonder meer plicht. Geen plicht die door mensen opgelegd wordt, doch die een ieder door God opgelegd is. Dat hier in de praktijk ontzaglijk veel scheef zit, dat zal een ieder wel duidelijk zijn. Niet om dit zonder meer alleen maar te constateren, doch opdat men zich zou gaan bekeren. Of mag dat ook al niet meer gezegd worden? "Bekeert u en geloof het evangelie". Mc. 1:15 is daarin toch wel duidelijk. Nu is dat niets nieuws. Het is van oude tijden af al zo geweest, dat het niet al Israël is wat Israël genaamd wordt. Met andere woorden: Alle mensen die christen heten, zijn daarom nog geen christen. Men kan de naam hebben dat men leeft, terwijl men toch dood is. En dat al weer niet om daarin lijdelijk te berusten, doch om er heilig door opgeschrikt te worden, opdat men door de schrik des

bewogen zou worden tot geloof. Hoe nodig is het daarom om steeds maar weer zichzelf te onderzoeken of men in het geloof is. Dat men er daarom toch niet genoeg aan zal hebben dat men geschreven staat in het geslachtsregister van de kerk op aarde, want dat is zonder meer geen garantie dat men ook geschreven staat "in het boek des levens en des Lams"; dat Boven in het Nieuwe Jeruzalem -de triumferende kerk- aanwezig is. Want degenen die daarin geschreven staan, zullen uiteindelijk alleen maar zalig worden. De registers beneden zijn veranderlijk. Men kan er uit verdwijnen door allerlei omstandigheden. Doch als men geschreven staat in het geslachtsregister dat er voor het aangezicht des Heeren is, dan gaat men daar nooit meer uit. Daarin staan de namen van de bijbelheiligen. Adam, Eva, Seth, Henoch, Noach, Abraham, Sara, Izak, Rebekka, Jacob, enz. Het is een ontelbare schare. De grote vraag is natuurlijk: Staat mijn naam daar ook in. En kan ik dat weten? Dat kan men weten! En dan wel door het geloof. Het ware geloof dan. Dat is geen ijdel geloof. Doch het is een levend geloof, waardoor men aan Christus verbonden is, waarmee men Christus ingelijfd is. En die Christus ingelijfd is, is één geest met Hem. "Die de Heere aanhangt is één geest met Hem". En door die ene Geest, wat de Heilige Geest is, die het ware geloof werkt, kan men er heilig van overtuigd worden, dat de naam geschreven staat in dat hemelse geslachtsregister. Wat is dat groot te weten een "door de Heere gekende te zijn". Want de Heere kent diegenen die de Zijnen zijn. Hij zegt: "Ik ken de Mijnen, en word van de Mijnen gekend". Dat is in dit verband een heel belangrijke Goddelijke uitspraak. "Ik word van de Mijnen gekend". Hoe dan? Gods kinderen kennen den Heere door het geloof, als een God, zoals Die Zich in Zijn Woord openbaard heeft. Als een heilig God, en ook als een rechtvaardig God. Doch dat niet alleen. Want God is wel rechtvaardig, maar Hij is ook barmhartig en zeer genadig en groot van goedertierenheid, in Christus Jezus Zijn Zoon. Dit kan alleen maar met verwondering worden ingeleefd. Wie daarover geen verwondering kent, moet zich maar niet verbeelden dat het met hem wel in orde is, want ik vrees dan voor de zondigen het ergste. Het kan dan echter nog in orde komen. Niet om daarop te rusten. Want als dat beleeft wordt dat het nog niet in orde is, dan kan het van de beredenerende kant nog wel in orde komen, doch van de praktische zijde is het dan een onmogelijkheid geworden, die alleen bij God vandaan opgelost kan worden. En dat in de weg van het wonder. En wonderen kunnen niet door mensen worden verricht. Het is de Heere Die wonderen werkt. Hij doet wonderen, Hij alleen. Zoekt het daarom bij Hem alleen. Wie dat waarlijk doet, doet het niet tevergeefs. Want Hij laat niet ene ware zoeker staan. Wie zoekt, die vindt Veel sterkte en in alles de Heere bevolen van jullie aller vriend,

Ds. H.C. v.d. Ent.

Boekbesprekingen

Zondagskinderen door ds. H. Veldkamp
Uitgeverij Van Wijnen, postbus 172, 8800 AD
Franeker, tel. 05170-4588

We haasten ons om een recensie over dit boekwerk te schrijven. We kunnen beginnen met een woord van hartelijke aanbeveling. Het is al vele jaren geleden dat ik van belijdenis-catechisanten de twee delen van dit werk kreeg. Ik heb er regelmatig gebruik van gemaakt. De titel wijst heen naar de Heidelbergse Catechismus. De bevestiging daarvan vinden we in de ondertitel: *Kanttekeningen bij de Heidelbergse Catechismus*. Ds. Veldkamp heeft verschillende andere boeken geschreven. Hij wist de dingen op een eenvoudige wijze te zeggen, zodat je er menigmaal door getroffen wordt. Dat houdt niet in, dat we het in alles met Veldkamp eens zijn. Dat hoeft ook niet. Bij de toepassing kunnen de wegen wel eens uiteen gaan. Veldkamp was Gereformeerd predikant en dat is hier en daar te merken. Als we daar rekening mee houden kunnen we een nuttig gebruik van dit werk maken. Je leest zulke boeken met aandacht. Ook niet-theologen, belangstellende belijders, kunnen er veel in vinden, waarmee ze hun winst kunnen doen.

We maken wat haast met deze bespreking, omdat de prijs van de twee delen gebonden met stofomslag, totaal 764 bladzijden, tot 31 december 1990 f. 59,50 is. Daarna wordt de prijs verhoogd tot f. 65,00. Men make dus van deze voordeelprijs gebruik. Het gaat om de achtste druk van dit

B.

K. Schilder, aspecten van zijn werk onder redactie van dr. J. Douma, dr. C. Tromp en dr. K. Veling Uitgeverij De Vuurbaak - Barneveld.

Het is in 1990 honderd jaar geleden dat deze theoloog geboren werd. Hij stierf al in 1952. Hij was een theoloog van naam. Hij heeft grote invloed uitgeoefend. Zijn naam wordt nog genoemd en over honderd jaar, als de wereld dan nog bestaat, zullen velen nog weten wie dr. K. Schilder was. Dat geldt van velen van ons niet. De Theologische Universiteit te Kampen schenkt in 1990 aandacht aan de theoloog Klaas Schilder. Het zou een vorm van grote ondankbaarheid zijn voor wat God aan de Gereformeerde Kerken en hun Kamper theologische opleiding geschonken heeft. Aldus prof. dr. J. van Bruggen in een Ten geleide.

Deze hoogleraar schrijft verder: "De Senaat van de Universiteit besloot een symposium te organiseren waarop verschillende aspecten van Schilders theologisch werk aan de orde komen. Hij vond docenten en oud-leerlingen bereid een bundel samen te stellen met artikelen, die op het symposium (D.V. 12 december 1990) in bespreking zullen worden gegeven".

De redactie schrijft in een Woord vooraf o.a.: Het is mogelijk K. Schilder te herdenken primair vanuit een historische belangstelling. Dat is zinvol. Bij vroegere geestverwanten van Schilder, die toch principieel andere wegen zijn gegaan, krijgt herdenken een persoonlijker toon, zoals de Schilder-herdenking van 1990 laat zien. De nadruk ligt dan op Schilders intellect en culturele élan. Dankbaar wordt gewag gemaakt van de inspirerende werking van zijn optreden in een tijd dat gezapigheid dreigde. Dit boek is gemaakt vanuit de overtuiging dat nog een andere herdenking mogelijk en zinvol is. De auteurs beogen een voortzetting van het gesprek over thema's die Schilder na aan het hart lagen, waarbij de inhoud van Schilders werk volledig serieus genomen wordt en ook—zij het kritisch—gewaardeerd. Zij menen dat bezinning op de theologie van Schilder ook in onze tijd winst kan opleveren. Om het belang van een voortgaand gesprek te onderstrepen, zal D.V. op 12 december 1990 een symposium uden waarvoor dit boek het uitgangspunt vormt".

De redactie vermeldt dan in het kort een en ander over de verschillende artikelen en besluit met: "De negen auteurs leggen uiteraard verschillende accenten. Allen zijn ze ervan overtuigd dat de gereformeerde theologie zichzelf schaadt wanneer ze het werk van Schilder negeert. Moge dit boek ertoe bijdragen dat deze overtuiging breder vindt".

We laten hier de titels van de artikelen met de schrijvers volgen zoals we die op bladzijde 5 van het boek vinden:

Wachter der vrijheid, door J. Kamphuis.
K. Schilder in zijn hantering en waardering van de gereformeerde confessie, door W.G. de Vries.
Gehoorzamen achter Christus aan! Schilder over de kerk, door H.J.D. Smit. De geschiedenis vicieus of limuneus?, door B. Kamphuis. Van de alpha tot de omega, door L. Doekes. Belijnde bevinding, door C. Trimp. Christus en cultuur, J. Douma. Schilders betekenis voor het politieke en sociale leven, door J.P. de Vries. Liefhebben met verstand, door K. Veling. De schrijvers zijn deskundig en laten zien wie Schilder geweest is, wat hij geschreven heeft, welke betekenis hij heeft. Ze schrijven met grote waardering over Schilder, maar ze uiten ook kritiek. De laatste schrijver zegt aan het slot van zijn artikel: "Eigenlijk zijn de bovenstaande kanttekeningen evenzovele aanbevelingen voor verdere studie. En zo' hoort het ook. We kunnen Schilder niet beter eren dan door ons hem te laten prikkelen tot voortgaan in onderzoek en theorievorming. Omdat God ons vraagt Hem lief te hebben ook met het verstand". Wanneer we Schilder enigszins kunnen volgen, belangstelling voor hem hebben of waardering, of juist tegenover hem staan, is het goed kennis van dit boek te nemen. Het is van belang te weten hoe Schilder dacht en schreef. Hij stond kritisch tegenover de Chr. Geref. kerken. Het is goed dat we dit weten. Er waren en zijn verschillen. Bij samensprekingen met de Vrijgemaakten mag dit van geen van beide zijden worden vergeten. Het boek is keurig uitgegeven. Het telt 268 bladzijden en kost gebonden f 29,75.

B.

GENEESKRACHTIGE KRUIDENTABLETTE

Behalve onze meer dan 40 soorten geneeskrachtige kruiden, leveren wij 6 soorten in tabletvorm, n.l. VERMAGERING, ZENUWEN, VOCHTAFDRIJVEND, RHEUMATIEK, VERNAUWDE BLOEDVATEN EN VERHOOGDE BLOEDDRUK.

Kuur voor een maand f. 22,50 incl. verz.kosten.

DROGISTERIJ SIKKING

Barrevoetstraat 5 - 2011 WL Haarlem
Telefoon 023 - 312882, b.g.g. 023 - 324606

TEXEL bungalows, sta-caravans, volledig pension: 02220-18391 voor folder of inlichtingen

vakantiecentrum
De Verrassing

Westkapelle TE HUUR

vacantiehuis en luxe sta-caravans op zeer mooi en rustig plekje op boerderij dichtbij het strand, tel. 01187-1441.

HET BLIJVENDE WOORD

Dat is de titel van het door de GBS uitgegeven boek met informatie over predikanten uit de 16e en 17e eeuw en de kerkgebouwen waarin ze hebben gesproken. Ook voor de jeugd een bijzonder leeswaardig boek; zij wordt erdoor herinnerd aan het erfgoed van de Reformatie. Het boek is voorzien van fraaie kleurenfoto's van de 60 kerken en portretten van vele predikanten; groot formaat (22 x 29 cm), gebonden, 255 blz.

Prijs f 42,50

Bestellingen in enveloppe zonder postzegel sturen aan onderstaand adres.

GBS

GEREFORMEERDE BIJBELSTICHTING
ANTWOORDNUMMER 18, 3300 WB DORDRECHT